

(11912) Öğretmen Özyeterlik Algısı Ölçeği Kısa Formu'nun Türkçe'ye uyarlanması

İZZET BAKI KARAOĞLU

Pamukkale Üniversitesi

Problem Durumu

Özyeterlik kavramı Bandura (1977) tarafından açıklanan Sosyal Öğrenme Kuramına dayalıdır. Özyeterlik; iş, spor, sağlık, medya, sosyal ve politik değişim, moral gelişim, psikoloji, uluslararası ilişkiler gibi birbirinden çok farklı alanlardaki çalışmaların odak noktasıdır (Pajares, 2005). Bu durum özellikle psikoloji ve eğitim alanındaki araştırmalarda dikkat çekmektedir. Pajares'e (2005) göre eğitim alanında çalışan araştırmacılar, özyeterliği yüksek öğrencilerin, geçmiş başarı veya yeteneklerinden bağımsız olarak, daha sıkı çalıştıklarını, daha uzun süre çalıştıklarını, daha fazla iyimser, daha az kaygılı ve daha çok başarılı olduklarını rapor etmektedirler.

Bandura, algılanan özyeterliği "verilen kazanımları üretmek için gerekli olan davranışın akışını yönetip organize etmek için kişinin yeteneklerine olan inancı olarak tanımlamaktadır"(Tschannen-Moran, Woolfolk Hoy, 2001). Özyeterlik inancı, insanların iyimser, kötümser veya stratejik mi yoksa kararsızlığı mı düşünüp düşünmeyeceğini etkiler. Bunlarla birlikte insan hareketlerinin çeşitli alanlarında da etkilidir. (Bandura, 2005). Yapılan çalışmalardan elde edilen bulgular, Bandura'nın açıkladığı Özyeterlik İnancı'nın, insanların bir eylemde ne kadar çaba harcadıkları; kendilerini nasıl motive ettikleri ve güçlükler karşısında ne kadar azimli oldukları; düşünce ve davranışlarını nasıl düzenledikleri konularında etkili olduğu görüşünü desteklemektedir (Pajares, 2005).

Öğretmen Özyeterliği, bireylerin belli bir performans göstermek için gerekli eylemi ya da etkinliği organize edip başarılı bir biçimde gerçekleştirme kapasitelerine ilişkin inancı olarak tanımlanmaktadır (Tschannen-Moran, Woolfolk Hoy & Hoy, 1998). Öğretmenlerin Özyeterlik inançları, etkili öğretim süreci için gerekli strateji, yöntem ve tekniklerin seçimi; sınıf yönetimi konusundaki tercihleri; öğrencilerin derse katılımlarının sağlanması; öğrencilerin motivasyonu ve başarılarının artırılması için gösterilen çabalarla ilişkilidir.

Tschannen –Moran ve Woolfolk Hoy (2001) öğrenci katılımı, öğretim yöntemleri ve sınıf yönetimiyle ilgili öğretim görevleri konusunda öğretmen özyeterliğini değerlendirmek için Öğretmen Özyeterlik Algısı Ölçeği'ni (Teachers' Sense of Efficacy Scale-TSES) geliştirmişlerdir. Ölçeğin 24 maddelik uzun formu ve 12 maddelik kısa formunun faktör yapısını, güvenilirliğini ve geçerliğini değerlendirerek sonuçları yayınlamışlardır. Özyeterlik inancı üzerine yapılan araştırmalar 1970'lerin sonlarında başlamış, çok sayıda araştırma ve farklı boyutlarını açıklayan çeşitli yayınlarla günümüzde de güncelliğini korumaktadır. Örnek olarak Klassen vd. (2010) yaptıkları bir çalışmada öğretmen özyeterliği araştırmalarını dünyanın birçok bölgesini temsil eden örneklerle açıklamışlar, çalışmaların uluslararası hale gelmesinin bu araştırma alanını için yararlarını vurgulamışlardır.

Bu çalışmada Öğretmen Özyeterlik Algısı Ölçeği'nin Kısa Formu'nun (Teachers' Sense of Efficacy Scale-Short Form) Türkçe'ye uyarlanması amaçlanmıştır. Ölçeğin kısa formunun Türkçe'ye uyarlanmasının, ölçekteki madde sayısının az olması, ölçülmek istenen özellikleri uzun formuyla yaklaşık aynı düzeyde ölçmesi, kısa formun farklı amaçlarla kullanılabilmesi gibi nedenlerle Türkiye'de bu konuyla ilgilenen araştırmacılara ve araştırmalara çeşitli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma verileri, Denizli il merkezinde bulunan okullarda çalışan öğretmenlerden elde edilmiştir. Öğretmen Özyeterlik Algısı Ölçeği (Teachers' Sense of Efficacy Scale-TSES) Tschannen –Moran ve Woolfolk Hoy (2001) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin uzun formu 24 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 1'den (hiç) 9'a (çok fazla) kadar derecelendirilmiş likert tipi bir ölçektir. Ölçek; Öğrenci Katılımına Yönelik Özyeterlik (8 madde), Öğretim Stratejilerini Kullanmaya Yönelik Özyeterlik (8 madde), Sınıf Yönetimine Yönelik Özyeterlik (8 madde) olmak üzere 3 faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin kısa formu 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin kısa formu da 1'den (hiç) 9'a (çok fazla) kadar derecelendirilmiş likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin kısa formu 3 faktörden oluşan maddeleri içermektedir. Öğretmen Özyeterlik Algısı Ölçeği'nin (Teachers' Sense of Efficacy Scale-TSES) orijinal uzun formu için alfa değeri .94, kısa formu için alfa değeri .90 olarak açıklanmıştır (Tschannen –Moran ve Woolfolk Hoy, 2001). Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması için ölçeğin özgün maddeleri araştırmacının yanı sıra Eğitim Fakültesi'nde görev yapan, dil yeterliğine sahip 3 öğretim üyesi tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Ölçeğin Türkçe'ye çevrilmiş hali daha önce Türkçe'ye çevirme işlemleri sürecine katılmamış olan İngilizce dil yeterliğine sahip ve yurtdışı yaşantısı geçirmiş bir öğretim üyesi tarafından tersine İngilizce'ye çevrilmiştir. Yapılan çevirilerin karşılaştırmalı kontrolü sonucunda ifadelerin ölçeğin özgün formu ile uyumlu olduğu görülmüştür. Öğretmen Özyeterlik Algısı Ölçeği Türkçe Kısa Formu'nun yapı geçerliğini belirlemek amacıyla varimax dik döndürme ile temel bileşenler kullanılarak Açıklayıcı Faktör Analizi (Özdamar, 2004; Şencan, 2005; Büyüköztürk, 2009; Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010) yapılacaktır. Ölçeğin güvenilirliğinin test edilmesi için Cronbach Alfa Katsayısı (Özdamar, 2004; Şencan, 2005; Büyüköztürk, 2009; Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010) hesaplanacaktır.

Beklenen/Geçici Sonuçlar

Sonuç olarak, bu çalışmadan elde edilecek bulguların Öğretmen Özyeterlik Algısı Ölçeği Türkçe Kısa Formu'nun orijinal ölçek formu ile benzer bir yapı ve uyum göstermesi beklenmektedir. Türkçe'ye uyarlaması yapılacak olan kısa forma ait Cronbach alfa iç tutarlılık anlamındaki güvenilirlik katsayısının kabul edilebilir sınırlar içinde yüksek düzeyde olacağı beklenmektedir.

Bunlarla beraber, Türkçe'ye uyarlanacak olan Öğretmen Özyeterlik Algı Ölçeği'nin psikometrik olarak orijinal ölçekle aynı özelliklere sahip olacağı düşünülmektedir. Ölçeğin, öğretmenlerin kendilerine yönelik özyeterlik algılarının sağlıklı bir şekilde ortaya çıkarılmasına, öğretmen özyeterliği ile ilişkili olarak ölçülebilecek öğretmen özyeterlik kaynakları, öğretmenlerin iş doyumunu, tükenmişlik, öğrenci motivasyonu, öğrenci başarısı gibi konuların araştırılmasına destek verecek, etkili bir ölçme aracı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özyeterlik, Öğretmen Özyeterlik algısı Ölçeği, Geçerlik, Güvenirlik.

Kaynakça

- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84, 191-215.
- Bandura, A. (2005). Self-Efficacy Beliefs of Adolescents,307-337. Copyright 2005 by Information Age Publishing All rights of reproduction in any form reserved.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El kitabı İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum 10. Baskı. Pegem Akademi, Ankara.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., Büyüköztürk, Ş. (2010). Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve Lisrel Uygulamaları,1. Baskı. Pegem Akademi, Ankara.
- Klassen, R. M., Tze, V. M. C., Betts, S. M., Gordon, K.A. (2010).Teacher Efficacy Research 1998-2009: Signs of Progress or Unfulfilled Promise? *Educ. Psychology Rev.* DOI 10.1007/s10648-010-9141-8.
- Tschannen-Moran, M., Woolfolk Hoy, A., & Hoy, W. K. (1998). Teacher efficacy: Its meaning and measure. *Review of Educational Research*, 68, 202-248.
- Tschannen-Moran, M., Woolfolk Hoy, A. (2001). Teacher efficacy: capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17, 783-805.
- Özdamar, K. (2004). Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi (Çok Değişkenli Analizler),Yenilenmiş 5. Baskı. Kaan Kitabevi, Eskişehir.
- Pajares, F. (2005). Self Efficacy Beliefs of Adolescents, 339-367. Copyright 2005 by Information Age Publishing All rights of reproduction in any form reserved.
- Şencan, H. (2005). Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik. Seçkin Yayıncılık, Ankara.